

De (on)betrouwbaarheid van groene kengetallen

De Maatschappelijke Kosten Baten Analyse (MKBA) neemt steeds meer een centrale positie in als evaluatie-instrument bij het ondersteunen van besluitvormingsprocessen. Dit is mede ingegeven door het integrale karakter van dit instrument, welke gebaseerd is op de welvaarts-theorie. De prominente rol van de MKBA in het besluitvormingsproces wordt weerspiegeld in het zogenoemde Overzicht Effecten Infrastructuur (OEI). Het OEI betreft een geïnstitutionaliseerde leidraad voor het uitvoeren van een MKBA. De eerste versie van deze leidraad dateert uit 2000 en ging vooral in op het bepalen van reguliere kosten en baten van infrastructuur. Denk daarbij aan de kosten van aanleg, verkorting van reistijd en spin-off voor de economie.

Daarmee was de leidraad echter nog niet compleet. Voorgestelde ingrepen die veel maatschappelijke onrust veroorzaken betreffen vaak projecten waarbij reguliere kosten en baten van infrastructuur moeten worden afgewogen tegen de effecten op natuur en landschap. Indien een MKBA kan voorzien in een betrouwbare methodiek om dergelijke groene posten economisch te waarderen, wordt het alleen maar waarschijnlijker dat besluitvorming die is gebaseerd op MKBA tot feitelijke welvaartsverhoging leidt. Zonder groene posten zou een MKBA een incompleet, partieel instrument zijn dat niet in staat is een voorgestelde ingreep integraal te beoordelen op welvaartsverandering. In een herziene versie uit 2004 werd daarom specifiek ingegaan op de methodiek van het waarderen van natuur, water en bodem. De economische waardering van dergelijke groen-blauwe effecten krijgt dan ook steeds meer aandacht bij MKBA's. Een bottleneck bij het waarderen van groene posten is echter het verzamelen van economische data voor goederen die niet op reguliere wijze op de markt tot uitdrukking komen (verder 'ongeprijsde goederen' genoemd).

Omdat het schatten van kosten en baten vaak specifieke expertise vraagt is het aantrekkelijk om gebruik te maken van kengetallen. Kengetallen zijn data die als indicatieve schattingen dienen voor het waarderen van de effecten. Door in een MKBA gebruik te maken van kengetallen hoeft men niet meer zelf data te verzamelen. Het zelf verzamelen van nieuwe data wordt ook wel een dieptestudie genoemd. Het gebruik van kengetallen bespaart tijd en geld, een besparing die vooral aanzienlijk kan zijn bij data-verzameling voor ongeprijsde goederen. Dit geldt met name voor goederen zoals belevingswaarde en biodiversiteitswaarde omdat daarbij veelal groepen van respondenten bevraagd moeten worden naar hun betalingsbereidheid voor een bezoek aan, of het behoud van een gebied.

Een nadeel van het gebruik van groene kengetallen is echter dat dit schattingen oplevert die maximaal even betrouwbaar zijn als data die met een dieptestudie zouden zijn verkregen. De betrouwbaarheid van kengetallen kan empirisch getest worden door voor een aantal cases zowel een kengetallenanalyse te doen als de data zelf te verzamelen in een dieptestudie. Het blijkt dat de betrouwbaarheid van kengetallen voor ongeprijsde goederen uiterst onzeker is: zie bijvoorbeeld de overzichtstudie van Brander

en Florax (2006) en kritische opmerkingen van Kristofersson en Navrud (2005).

Het probleem van minder betrouwbare schattingen is dat daarmee de kans groter wordt dat een project als rendabel wordt aangewezen, terwijl het in werkelijkheid onrendabel is. In dat geval zou evaluatie gebaseerd op MKBA tot verkeerde besluitvorming leiden: de maatschappelijke kosten van een suboptimale beslissing zouden dan hoger zijn dan de kostenbesparing die met het gebruik van kengetallen wordt verkregen.

De betrouwbaarheid van kengetallen voor ongeprijsde goederen is des te meer van belang omdat de consultancysector er graag gebruik van maakt. Alleen met betrouwbare kengetallen kunnen de voordelen van standaardisatie worden verkregen. Zo zou standaardisatie kunnen voorkomen dat een politiek gewenst project of maatregel rijk gerekend wordt door al te klantgerichte consultancybureaus.

Naar mijn mening dient dan ook zeer kritisch te worden omgegaan met kengetallen voor ongeprijsde goederen zoals belevingswaarde en biodiversiteit. Het alternatief van het überhaupt niet waarderen van ongeprijsde effecten is geen optie omdat dit de integraliteit van MKBA aantast hetgeen tot verkeerde besluitvorming kan leiden. Voor ongeprijsde goederen heeft het doen van een dieptestudie dan ook sterk de voorkeur. Voor geprijsde goederen als hout, riet, wild, vis, et cetera is de betrouwbaarheid van kengetallen minder onzeker. Ook voor bepaalde milieueffecten zoals CO₂ en NO₂ zijn kengetallen eerder acceptabel omdat ze gebaseerd zijn op eenheidswaarden welke minder contextspecifiek zijn. Men doet er verstandig aan het gebruik van kengetallen uitsluitend te beperken tot geprijsde goederen.

LITERATUUR

Brander, L.M. en J.G.M. Florax (2006) *The valuation of wetlands: primary versus meta-analysis based value transfer*. In Carruthers, J.I. en B. Mundy (red.) *Environmental Valuation: Interregional and Intraregional Perspectives*. Aldershot: Ashgate.

Kristofersson, D. en S. Navrud (2005) *Validity Tests of Benefit Transfer – Are we Performing the Wrong Tests?* *Environmental and Resource Economics*, vol. 30(3), 279-286.

ERNST BOS

Kwantitatief econoom bij Wageningen Universiteit en Researchcentrum